

УДК 159.922

Олександр МАХЛАЙ,

кандидат психологічних наук, доцент,

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

ТВОРЧИСТЬ І КРЕАТИВНІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТЬ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування категорій “творчість” та “креативність” на основі аналізу психологічних доробок у сучасній науковій літературі, окреслено сутнісні характеристики цих дефініцій. Висвітлено переплетіння процесуального та особистісного у творчості. Визначено творчість як високосвідому діяльність людини, що характеризується оригінальністю і новизною та передбачає використання нестандартних способів і засобів при вирішенні професійних завдань, вміння відхилятися у разі потреби від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації та діяти у непередбачених умовах, по-новому дивитись на звичне.

Ключові слова: *творчість, креативність, творча особистість.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Відтворення інтелектуального й духовного потенціалу народу, вихід вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизація суспільства в Україні значною мірою залежать від того, наскільки ефективно у вищій школі формуватиметься творчий потенціал інженерів і керівників виробництва, конструкторів і вчених, організаторів науки та технологів, педагогів і працівників культури, лікарів і офіцерів. Сьогодні вища школа

© Махлай О.

безпосередньо відповідає за кадрове забезпечення науково-технічного прогресу, підвищення ефективності суспільного виробництва, духовне життя та розвиток науки. Як зазначає Н. Г. Ничкало (1994), одним із завдань вищої школи є формування особистості, здатної до творчості.

Розв'язання проблеми формування професійної творчості офіцера-прикордонника, що є предметом нашого дослідження, необхідно розпочинати здійснювати відштовхуючись від розуміння основних дефініцій дослідження, зокрема категорій “творчість” і “креативність”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Питання формування творчої особистості були предметом аналізу вітчизняних і зарубіжних досліджень у галузі філософії, психології та педагогіки. На сьогодні існують різні підходи до тлумачення базових понять, які використовуються у нашому дослідженні. Саме тому, найпершим завданням є з'ясування їх сутності та змісту.

В основу нашого дослідження покладено: інтегративні теорії творчості, що припускають багатообіцяючий підхід до її вивчення, його сутність полягає в міждисциплінарності та багатоаспектності дослідження творчості; системно-психологічний підхід І. М. Семенова, який передбачає внесення до структури творчого мислення особистісного аспекту; роботи вітчизняних психологів А. Б. Коваленко, О. І. Кульчицької, В. О. Моляко, В. А. Роменець, В. С. Юркевича та інших, що вивчали складний діалектичний характер переплетіння особистісного та процесуального у творчості.

Мета статті: здійснити теоретичне обґрунтування категорій “творчість” та “креативність” на основі їх порівняльного аналізу. З огляду на це було поставлено такі завдання:

Здійснити теоретичний аналіз психологічних доробок в контексті поставленої проблематики.

Окреслити сутнісні характеристики категорій “творчість” та “креативність”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того щоб формувати певну здатність особистості, необхідно, визначити її сутність і характеристику. Лише після цього можна окреслювати цілі й завдання

її формування. Тому, логічно поставити питання: що таке творчість і креативність; які сутнісні ознаки й функції цих понять; якими є їх зв'язки зі сферами індивідуальності та іншими поняттями.

Поняття “творчість” вчені тлумачили неодноразово, але на сьогодні відсутнє вичерпне його визначення. У найбільш загальному вигляді творчість, за Я. Пономарьовим, визначається як механізм продуктивного розвитку [9]. На думку В. Рибалки, акт творчості – це випадкова асоціація, ефект перетинання раніше не пов'язаних подій [11]. В. Кудрявцев (1997) визначає творчість як загальний спосіб розв'язання фундаментальних протиріч предметної діяльності людини. Наведемо найпоширеніші, але дещо різні за змістом визначення та тлумачення цього поняття, які зустрічаються у філософії, психології та педагогіці для того, щоб шляхом аналізу та узагальнення з'ясувати сутність поняття “творчість”.

Потреба зрозуміти природу процесу творчості виникла внаслідок необхідності впливати на творчу діяльність, щоб підвищити її ефективність. Ще давньогрецькі філософи прагнули у своїх системах навчання застосовувати методи, які розвивали б в учнях творче мислення. Надалі почалися пошуки активніших форм впливу на людську психіку, які дозволяли б управляти творчою діяльністю.

“Творчість – у прямому розумінні – це творення нового”. У такому значенні це слово можна застосувати до всіх процесів органічного і неорганічного життя, бо життя – це низка безперервних змін, і усе, що оновлюється, все, що зароджується в природі, є продуктом творчих сил. Але поняття творчості передбачає особистісне значення, і тому це слово вживається переважно щодо діяльності людини [6, с. 20]. Як зазначає С. Я. Батишев (1999), у цьому загальноприйнятому сенсі “творчість – умовний термін для позначення психічного акту, що виражається у втіленні, відтворенні або комбінації даних нашої свідомості у (відносно) новій формі, в галузі художньої і практичної діяльності”.

Філософ А. Спіркін (2005) робить висновок, що творчість – це розумова та практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення

матеріального світу або духовної культури; якщо ж результати нові лише для їх автора, то ця новизна суб'єктивна і не має суспільного значення.

За визначенням сучасного тлумачного словника психології В. Г. Шапар (2005), творчість (creation) – діяльність людини, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Як зазначав К. Цюлковський, усі багатства, вся краса світу створені винахідницьким генієм людини. Спроби розкрити сутність творчості та її закономірності здійснювали багато філософів і психологів.

“Творчість – процес народження нового, що об'єктивно здійснюється у природі або в людині; у природі – це зародження, зростання, визрівання; у людській роботі – створення нових думок, почуттів або образів, які стають безпосередніми регуляторами творчих дій. Отже, зародження, зростання й визрівання нових думок, почуттів або образів цих регуляторів, на відміну від конструювання, яке комбінує старе й відоме, – це новий принцип дій творчої людини. І тому, результатом творчого процесу є продукт оригінальний, об'єктивно цінний і самодостатній” [4, с. 4–5].

У великому тлумачному словнику сучасної української мови подається така дефініція поняття “творчість”: це діяльність, прийнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку.

На психологічну природу творчості вказує Я. Пономарьов. Він вважає, що творчість – це багатогранний, багатоаспектний процес, який виявляє певний синтез пізнавальної, емоційної, вольової сфери людської свідомості, є вищим рівнем пізнання, базується на накопичених знаннях і допомагає реалізації індивідуальних властивостей людини. Крім того, Я. Пономарьов зауважує: творчість – це механізм продуктивного розвитку. Учений не вважає новизну вирішальним критерієм творчості [9].

Творчою можна назвати таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створено творчою діяльністю, чи побудовою розуму, або це буде почуттям, яке тільки-но виявляється, зазначав Л. Виготський.

Розкриваючи сутність творчості з позицій психології, В. Моляко наголошує, що під творчістю розуміють процес створення чогось нового для певного суб'єкта. На думку вченого, творчість у тій чи іншій

формі не є талантом “вибраних”, вона доступна кожному. І школяр, який засвоює нові знання, розв’язує нову, незнайому задачу, і робітник, який виконує нове технічне завдання, і комбайнер, якому потрібно під час збирання врожаю врахувати вологість колосся, напрямок вітру, – всі вони займаються творчістю, розв’язують творчі завдання [7]. “У психологічному аспекті під творчістю слід розуміти процес створення, відкриття чогось нового, раніше для цього конкретного суб’єкта невідомого”, вважає В. Моляко [7, с. 7].

“Творчість людини – це її психічна активність, усвідомлення системи Я (психе, свідомість) і не-Я (таємниця, невідоме в предметі), розв’язання суперечностей між ними, якими вона робить щось несподіване, незвичайне: відкриття, винахід або створює художній образ”, переконаний В. Клименко. Творчість вчений визначає як процес розв’язання задачі, стан натхнення – спалах її енергетичного потенціалу, який розкриває межу відомого, виокремлює його частину та перетворює його на відоме. Вона – незабутні миттєвості життя. Нове знання стає джерелом додаткової енергії і тому творець практично не втомлюється [5, с. 14].

Досліджуючи проблему підготовки вчителя до формування творчої особистості учня, С. Сисоєва робить висновок, що “творчість є цілісним процесом реалізації та самореалізації особистості. В процесі творчості реалізуються творчі можливості особистості та відбувається їх розвиток” [14, с. 11].

Як вважає В. Андреев (2000), “творчість це тип діяльності, що створює якісно нові матеріальні та духовні цінності або висуває нові, ефективні способи розв’язання наукових, технічних, соціальних та інших проблем”.

На суспільно-історичну цінність продуктів творчості звертає увагу О. Степанов (2006). На його думку, творчість – це високосвідома діяльність людини, спрямована на створення нових продуктів матеріальної та духовної культури, які мають суспільно-історичну цінність. Це також теоретична і практична діяльність людини, яка зумовлює одержання об’єктивно нових результатів. Такими результатами можуть бути нові знання, оригінальні способи вирішення певної

проблеми, наукові відкриття, нові технології, високомистецькі художні твори тощо.

Основні ознаки творчості виділяє А. Шумілін. Він вважає творчість діяльністю, що полягає у створенні суттєво нового: предметів, способів діяльності, матеріальних і духовних суспільних цінностей. Їй притаманна оригінальність – використання нестандартних способів і засобів [16, с. 36]. Серед основних ознак, притаманних творчості, можна назвати також створення нових корисних комбінацій з елементів відомих предметів, способів чи засобів шляхом комбінування; органічний зв'язок із пізнанням і законами дійсності. Створюючи нові цінності, людина спирається на відомі знання і водночас розширює їх. Акт творчості є одночасно і актом пізнання. Два основних шляхи та водночас функції пізнання – це розкриття тих чи інших закономірностей через відображення дійсності та у процесі перетворення дійсності, у творчості [16].

Отже, узагальнення результатів аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури дає нам підстави стверджувати, що поняття творчості вчені трактують неоднозначно. Творчість у тій чи іншій формі доступна кожній людині, представнику будь-якої професії. У дослідженні під творчістю ми будемо розуміти високосвідому діяльність людини, що характеризується оригінальністю і новизною та передбачає використання нестандартних способів і засобів при вирішенні професійних завдань, вміння відхилитись у разі потреби від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації та діяти у непередбачених умовах, по-новому дивитись на звичне.

Детермінантою творчості є креативність. За останні роки цей термін отримав у вітчизняній науці широке розповсюдження. У науковій літературі зустрічається багато визначень поняття “креативність”. Але жодне з них на сьогодні не стало загальноприйнятим. Розглянемо найбільш поширені для того, щоб чітко визначити сутність креативності та її зміст у контексті нашого дослідження. Оскільки креативність – слово іноземного походження, розпочнемо аналіз з досліджень зарубіжних вчених.

Креативність – це здатність створювати продукт, який має новизну і при цьому відповідає контексту, в якому він знаходиться.

Таким продуктом може бути, наприклад, ідея, музичний твір, розповідь або ж реклама.

За визначенням Р. Штернберга та Т. Любарта (1996), новий продукт є оригінальним і несподіваним, він відрізняється від того, що вже створювали раніше люди. При цьому, ступінь його новизни може бути різним, у діапазоні від мінімального відхилення від створеного раніше і аж до важливого нововведення.

З іншого боку, творчий продукт не може бути просто новим. Він має бути ще й адаптивним, тобто відповідати різним обмеженням, які накладаються ситуацією, в якій знаходиться людина. Коли в спеціальних дослідженнях у випробуваних з'ясовують їхні уявлення про креативність, вони зазвичай згадують і новизну, і адаптивність.

Слід зазначити, що не існує якихось абсолютних норм для оцінки ступеня креативності продукту. На практиці оцінки креативності припускають соціальний консенсус. Окремий експерт, група людей чи суспільство в цілому оцінюють твори і ступінь їх креативності у порівнянні з іншими творчими продуктами. Так само глобальний рівень креативності людини (або групи) оцінюється по відношенню до інших людей (або груп).

Що стосується уявлень про креативність, то деякі люди надають великої важливості новизні, а не адаптивності, у той час як інші приписують обом характеристикам однакову вагу. Відносна важливість новизни й адаптивності залежить також від природи вирішуваного суб'єктом завдання: наприклад, критерій адаптивності більш важливий для творчих продуктів, що створюються інженерами, але не художниками. З іншого боку, люди можуть по-різному розуміти новизну та адаптивність. Для одних людей новизна – це здатність оригінального рішення викликати безпосередню й емоційну реакцію, в той час як інші знаходять новизну через співставлення даного рішення із запропонованими раніше. Нарешті, залежно від особистого досвіду ідея може здаватися новою для однієї людини, але не бути такою для іншої.

Крім новизни й адаптивності, існують й інші характеристики, які нерідко впливають на оцінки креативності, такі як технічна якість роботи або важливість продукту з точки зору потреб суспільства.

Так, робота, виконана на високому технічному рівні, може виявити новизну і цінність ідеї більшою мірою, ніж та ж робота, виконана менш якісно.

Характер процесів, що привели до виготовлення того чи іншого продукту, також має враховуватися при вирішенні питання про те, наскільки він відображає креативність автора. Продукт, створений випадково або за правилами, сформульованими іншою особою, може не розглядатися як творчий, навіть якщо він буде новим і адаптивним. Передбачається, що творчий акт пов'язаний з важкою цілеспрямованою роботою і з труднощами у досягненні рішення. Тому, ідея створення штучних систем опрацювання інформації, здатних до творчості, є сумнівною: якщо вирішення таких систем іноді виявляються новими і відповідають обмеженням, що накладаються завданням, тоді сам процес породження подібних рішень часто далекий від того, що приблизно лежить в основі людської творчості [1].

Нарешті, уявлення про креативність можуть змінюватися залежно від культури та історичної епохи. Так, у деяких культурах креативність пов'язують із продуктами, що порушують традиції, а інші культури цінують швидше сам процес творчості, а не одержуваний результат і (або) його застосування.

Один з головних авторитетів у галузі креативності Д. Гілфорд, ґрунтуючись на результатах своїх досліджень, описав 120 характерних особливостей креативності у рамках своєї 120-факторної теорії. Поза сумнівом, самому Д. Гілфорду довелося виявити чималу винахідливість, обґрунтовуючи структуру своєї теорії. Проте, на переконання багатьох науковців, автору 120-факторної теорії не вдалося дати точне та вичерпне визначення.

Аналіз визначень поняття креативності здійснив Г. Алдер (2004). Він виділив специфічні підходи до визначення суті креативності: процеси, що характеризують творче мислення; риси психологічної зовнішності (розумового і душевного складу) креативних людей; способи вимірювання креативності; конкретний “вихід” креативності в художній і науковій творчості. Креативність – це особливий дар, особлива здатність, якою наділені художники, люди мистецтва;

нестандартний (оригінальний) підхід до аналізу проблем; асоціативне мислення, що виражається у співставленні на перший погляд різнорідних пізнавальних (когнітивних) елементів; процес, результатом якого є поява безумовно цінного продукту; якість мозку, що іманентно самопороджується, “епіфеномен” діяльності мозку як складної системи; продукування того, що відповідає критерію новизни і корисності; процес, у ході та в результаті якого з’являється на світ щось оригінальне і цінне; особлива якість зору, що дозволяє помічати, відкривати у предметі те, що було приховане від погляду інших; унікальна характеристика, вище вираження людської суті, те, заради чого людина з’являється на світ.

Якщо зробити короткі висновки з результатів аналізу праць інших зарубіжних вчених, то креативність є сукупністю сприйнятів, здійснених новим способом (Маккелар), здатністю знаходити нові зв’язки (Кюбі), баченням нових відношень (Роджерс), створенням нових творів (Меррей), здійсненням і пізнанням нововведень (Лассуель), діяльністю розуму, що приводить до нових прозрінь (Жерар), трансформацією досвіду в нову організацію (Д. Тейлор), уявленням про нові констеляції значень (Гізелін).

Як зазначає О. М. Будаєва (2001), креативність також розглядається і як результат творчого мислення (Д. Тейлор), і як домінування творчого процесу, створення нового (Р. Уолле, П. Якобсон). Найяскравіше, на думку дослідниці, ця позиція простежується в працях Р. Арнгейма, який стверджує, що творчість не можна оцінювати за продуктом або об’єктом. Креативність – це повне розгортання знань, дій і бажань.

У вітчизняній психологічній науці креативність розглядається і як особистісна категорія. Дискусії в основному ведуться навколо уточнення її трактування, а саме: креативність як дивергентне мислення (О. Тихомиров), або інтелектуальна активність (Д. Богоявленська, Л. Єрмолаєва-Томіна), або як інтегрована якість особистості (Я. Пономарьов та ін.).

Креативність (від англ. *creativity*), на думку С. Степанова (2003), – це рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що є відносно

стійкими характеристиками особистості. Останніми роками термін набув у вітчизняній психології широкого поширення, майже витіснивши словосполучення творчі здібності. Ці поняття здаються синонімічними, що могло б викликати сумнів у доцільності введення іншомовного терміна. Насправді креативність правильніше визначити не стільки як певну творчу здатність або сукупність таких, а як здібність до творчості, а ці поняття хоч і дуже близькі, але не ідентичні.

Дещо по-іншому тлумачить креативність В. Шапар (2005). На його думку, креативність походить від лат. *creatura* – створення і означає здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилитися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Інтелектуальні здібності дослідник виділяє в особливий тип. Питання про креативність як самостійну, незалежну від інтелекту властивість, вважає вчений, поки що залишається невирішеним. Не знайдено і надійних способів її вимірювання.

Дослідники Д. Гілфорд, Л. Єрмолаєва-Томіна, Ю. Кулюткін, А. Жук, Б. Олмо, Я. Пономарьов, Н. Рождественська, Е. Торренс та ін. виділяють різні здібності як елементи креативності. На їхню думку, характеристики креативності пов'язані з комплексом психічних властивостей, що виявляються в освітній діяльності. Основна здатність креативної особистості виявляється в можливості продукувати та генерувати ідеї. Терміном “креативність” у деяких дослідженнях із психології позначається комплекс інтелектуальних і особистісних особливостей індивіда, які сприяють самостійному висуненню проблем, генеруванню великої кількості оригінальних ідей і нешаблонному їх вирішенню [8, с. 12].

З урахуванням саме цього В. Риндак розглядає креативність як вищий рівень інтелектуальної активності мислення, а за дефініцію дослідниці приймає продуктивно-творчий рівень діяльності особистості, творчу обдарованість, здібність до творчості, що є відносно стійкими характеристиками особистості. Креативність – це здатність адаптивно реагувати на необхідність у нових продуктах. Вона дозволяє також усвідомити нове буття, хоча сам процес може мати як свідомий, так і несвідомий характер [8, с. 11–12].

На думку О. Ткаченка, креативність, з одного боку, реалізується в процесі творчості та є її мотиваційною основою як суб'єктивна детермінанта творчості, а з другого – розвивається і формується залежно від її особливостей і умов як об'єктивна детермінанта творчості [15, с. 131]. Отже, можна стверджувати, що креативність – це детермінанта творчого процесу.

Креативність – це також творча, новаторська діяльність. М. Ярмаченко (2001) переконаний, що креативність походить від лат. creatio – творення, що українською тлумачиться як творчі можливості людини, які можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість загалом чи її окремі сторони, продукти діяльності, в процесі виховання і навчання.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє нам зробити узагальнення, що поняття “креативність” у науковій літературі тлумачиться неоднозначно. Разом з тим, у дослідженні ми розуміємо креативність як складне особистісне утворення, яке є детермінантою творчого процесу, визначає продуктивно-творчий рівень діяльності особистості та є основою для формування здатності до творчості.

Творчість практично завжди розглядається з двох позицій: у процесуальному аспекті та з точки зору здатностей (здібностей) особистості. Часто вона визначається як здатність особистості породжувати незвичайні зв'язки, ідеї, швидко розв'язувати проблемні ситуації; вона охоплює сукупність мисленневих та особистісних якостей, що сприяють становленню і прояву творчості як процесу створення нового, екстраординарного.

Висновки. Отже, результати аналізу психологічних доробок у контексті поставленої проблематики дозволяють зробити висновок, що творчість відображає загальну характеристику особистості, в той час як креативність є здатністю особистості до реалізації творчих якостей у процесі створення певного суспільного продукту. У подальшому дослідженні під творчістю ми будемо розуміти високосвідому діяльність людини, що характеризується оригінальністю і новизною та передбачає використання нестандартних способів і засобів при вирішенні професійних завдань, вміння відхилятися у разі потреби

від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації та діяти у непередбачених умовах, по-новому дивитись на звичне. Креативність ми розглядаємо як складне особистісне утворення, яке є детермінантою творчого процесу, визначає продуктивно-творчий рівень діяльності особистості та є основою для формування здатності до творчості. Але водночас творчість не з'являється на порожньому місці, творчість – це властивість, як правило, професіоналів своєї справи, які ефективно працюють у відповідній галузі.

Список використаної літератури

1. Boden M. *The Creative Mind: Myths and Mechanisms* (Paperback) / M. Boden. – New York : Routledge, 2003. – 360 p.
2. Дорфман Л. Я. Основные направления исследований креативности в науке и искусстве / Л. Я. Дорфман, Г. В. Ковалева // *Вопр. психологии.* – 1999. – № 2. – С. 101–106.
3. Дуткевич Т. В. Психологія творчості : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дуткевич Т. В. – Кам'янець-Подільський : Вид. М. І. Машак. – 2003. – 133 с.
4. Клименко В. В. Психологічна підтримка творчості учня / Клименко В. В. // *Психолог.* – 2002. – № 46–47 (груд.). – С. 3–48.
5. Клименко В. В. Психологія творчості : навчальний посібник / Клименко В. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 480 с.
6. Меерович М. И. *Технология творческого мышления : практ. пособие* / М. И. Меерович, Л. И. Шрагина. – Минск : Харвест ; М. : АСТ, 2000. – 432 с.
7. Моляко В. А. Психология решения школьниками творческих задач / Моляко И. А. – К. : Рад. шк., 1983. – 96 с.
8. *Образование. Наука. Творчество. Теория и опыт взаимодействия : монография* / под общ. ред. В. Г. Рындак. – Екатеринбург : РАО, Урал. отд-ние. – 2002. – 394 с.
9. Пономарев Я. А. Психология творчества / Пономарев Я. А. – М. : Наука, 1983. – 344 с.
10. Пономарьова Р. О. Креативний потенціал технічно обдарованої особистості : природа, структура, критерії, розвиток / Пономарьова Р. О. // *Українська психологія : сучасний потенціал : матеріали IV Костюківських читань* : у 3 т. – К. : Вид-во ДОК, 1996. – Т. 2. – С. 352–361.
11. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої обдарованої особистості : наук.-метод. посіб. / В. В. Рибалка ; НАПН України ; Ін-т педагогічної освіти

і освіти дорослих ; Інститут обдарованої дитини. – К. : НАПН України : Ін-т обдарованої дитини, 2010. – 442 с.

12. Рождественская Н. В. Креативность : пути развития и тренинги / Н. В. Рождественская, А. В. Толшин. – СПб. : Речь, 2006. – 320 с.

13. Роменець В. А. Психологія творчості / В. А. Роменець. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.

14. Сисоева С. О. Теоретичні та методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Сисоева С. О. – К., 1997. – 35 с.

15. Ткаченко О. М. Принципи та категорії психології / Ткаченко О. М. – К. : Вища шк., 1979. – 200 с.

16. Шумилин А. Т. Проблемы теории творчества / Шумилин А. Т. – М. : Высш. шк., 1989. – 143 с.

Рецензент – кандидат психологічних наук, доцент Журавльов В. В.

Махлай А. М. Творчество и креативность: психологическая сущность и содержание понятий

В статье осуществлено теоретическое обоснование категорий “творчество” и “креативность” на основе анализа психологических наработок в современной научной литературе, определены сущностные характеристики этих дефиниций. Освещено переплетение процессуального и личностного в творчестве. Определено творчество как высокосознательная деятельность человека, характеризующаяся оригинальностью и новизной и предусматривает использование нестандартных способов и средств при решении профессиональных задач, умение отклоняться в случае необходимости от традиционных схем мышления, быстро решать проблемные ситуации и действовать в непредвиденных условиях, по-новому смотреть на привычное.

Ключевые слова: *творчество, креативность, творческая личность.*

Makhlai A. The Creation and Creativity: the Psychological Essence and the Content of Concepts

Theoretical rationale of the categories “creation” and “creativity” is realized in the article on the basis of the psychological development analysis

in modern scientific literature, and the meaningful characteristics of these definitions are shown.

The need to understand the nature of the creative process arose because of the need to influence creative activity in order to increase its effectiveness. Even the ancient Greek philosophers sought in their learning systems to apply methods that would develop in the student's creative thinking.

Subsequently, the search for active forms of influence on the human psyche began, which would allow managing the creative activity. Creativity in one form or another is accessible to every person, representative of any profession.

In the study of creativity, we understand the high-level activity of a person characterized by originality and novelty, and involves the use of non-standard methods and means in solving professional tasks, the ability to deviate if necessary from traditional patterns of thinking, quickly solve problem situations and act in unforeseen conditions, to look in a new way to the usual one.

This work is shown the interlacing of personal and procedural in creation.

Creativity is defined as highly conscious human activity, characterized by originality and novelty and foresees the use of non-standard ways and means in solving professional problems, the ability to deviate from traditional thinking patterns if necessary, quick solving of problem situations and move in unforeseen situations. Creativity is considered as a complex of self-education, a necessary condition for the creative process, determines the productive and creative level of the personality and is the basis for the formation of creation.

Keywords: *creation, creativity, creative personality.*